

Wprowadzenie

Gdy rozpoczynały się prace nad niniejszym działem, Republika Macedonii Północnej jeszcze figurowała jako Była Jugosłowiańska Republika Macedonii (ang. Former Yugoslav Republic of Macedonia, FYROM). Motywacją do przygotowania niniejszego opracowania był przyjazd ówczesnego prezydenta Gorge Iwanowa do Wrocławia i wygłoszenie 4 XII 2018 r. wykładu na Uniwersytecie Wrocławskim, zatytułowanego *Mosty przyjaźni i współpracy pomiędzy Polską i Macedonią*.

Prawie trzydzieści lat funkcjonowania państwa macedońskiego obfitowało w burzliwe wydarzenia, które na stałe wpisały się w krajobraz społeczno-polityczny młodego postjugosłowiańskiego bytu i w dalszym ciągu przyczyniają się do kształtowania jego tożsamości. Niewątpliwie znaczenie dla jego sytuacji międzynarodowej posiada kształt regionu geograficzno-historycznego Macedonii i jej podział na trzy części: Macedonię Wardarską – współczesna Macedonia Północna, Egejską – należąca do Grecji i Pirińską – należąca do Bułgarii. Ponadto wyróżnić można kilka etapów kształtowania państwowości i tożsamości narodowej: lata 1991-2001, 2001-2004, 2004-2015 oraz 2015-2019. Pierwszym punktem był rozpad Jugosławii i uzyskanie przez FYROM niepodległości we wrześniu 1991 r., co skutkowało skoncentrowaniem się elit rządzących na utrzymaniu suwerenności i bezpieczeństwa wewnętrznego. Nie pomagały temu napięcia na tle etnicznym: sprzeciw Grecji wobec uznania państwa oraz żądania mniejszości albańskiej dotyczące m.in. praw człowieka, równej reprezentacji w administracji oraz dostępu do edukacji w języku albańskim. Zbrojny konflikt etniczny pomiędzy Macedończykami i Albańczykami, który zaangażował środowisko międzynarodowe – np. ONZ (misja UNPREDEP) – i zakończył się w 2001 r. umową podpisaną w Ochrydzie, wskazała na silne podziały na wewnętrznej scenie politycznej. Lata 2001-2004 przyczyniły się do większego zaangażowania albańskiej wspólnoty w sprawy społeczno-polityczne oraz poprawek w konstytucji. Ponadto zakończenie misji NATO trwających w latach 2001-2003 oraz cywilnych (EUPAT, EUPOL Proxima) i wojskowych (CONCORDIA) misji z ramienia UE w 2005 r. miały przyczynić się do budowania pokoju między zwaśnionymi stronami oraz zwiększenia reprezentacji Albańczyków w sektorze policyjnym. W 2005 r.

FYROM otrzymała status kandydata do Unii Europejskiej. Także kryzys wewnętrzny trwający w latach 2015-2017 dowiódł, iż Macedonia wciąż boryka się z nierozwiązanymi kwestiami reform wewnętrznych, problemami etnicznymi, ekonomicznymi, kulturowymi rzutującymi na bezpieczeństwo, ale i mającymi oddźwięk w regionie Bałkanów. Podczas protestów antyrządowych krytykowano politykę partii dominującej VMRO-DPMNE prowadzoną w latach 2006-2016. Z dezaprobatą opozycji spotkała się m.in. polityka „antykiizacji” (ang. *antiquization*) tożsamości narodowej, zakładającej, że dzisiejsi Macedończycy pochodzą od starożytnych Macedończyków, a której przykładem był projekt „Skopje 2014”. Dodatkowo długi spór grecko-macedoński o nazwę państwa przyczyniał się do blokowania Macedonii w uczestnictwie w organizacjach międzynarodowych, takich jak Unia Europejska i NATO. Zakończenie wspomnianego kryzysu i podpisanie porozumienia z Prespy w czerwcu 2018 r. doprowadziło do zmiany nazwy państwa na Republika Macedonii Północnej w lutym 2019 r.

W artykułach pojawiło się wiele pytań badawczych i hipotez. Autorzy odwołali się do różnych podejść teoretycznych i metodologii. Dominuje empiryczna analiza danych, teoria tzw. *desk research*.

Dział poświęcony jest współczesnej problematyce macedońskiej koncentrującej się na aspektach politycznych, kulturowych, ekonomicznych i geopolitycznych oraz szeroko pojętym bezpieczeństwie państwa. Podjęte zostały tematy dotyczące polityki wewnętrznej i międzynarodowej. W pierwszym przypadku przeanalizowana została ewolucja systemu partyjnego, narodowa strategia bezpieczeństwa cybernetycznego oraz kulturowy obraz Macedonii widoczny w języku młodzieży. W ramach polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Autorzy przestudiowali relacje Macedonii z NATO, częściowo z Unią Europejską oraz stosunek do regionalnej Inicjatywy Trójmorza.

Anna Jagiełło-Szostak, Diana Mazepa